

Наталія Борисенко, Оксана Кодубовська

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

СПОНУКАННЯ У ПЕРСОНАЖНОМУ МОВЛЕННІ СУЧАСНОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ ПРОЗИ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Як реальне, так і модельоване автором прозового твору мовлення персонажів, демонструє прагнення учасників взаємодії досягати своїх лінгвальних та позалінгвальних цілей, виконуючи певні дії. Як важлива складова комунікативної взаємодії спонукання дозволяє мовцю впливати на слухача прямо чи опосередковано, змушувати його до конкретних дій або, навпаки, утриматись від них, провокувати мовленнєві реакції, переоцінку власних цінностей та точок зору. При цьому дії та реакції адресата спонукання поділяємо на дві групи: до першої групи відносимо реакції, що є вигідними мовцю, до другої – ті, що, мовець вважає вигідними для слухача або третіх осіб. Якщо мовець має намір залишатись у зоні ввічливого спілкування, то спонукання реалізується у вигляді непрямих мовленнєвих актів [3, с. 84; 4, с. 189] та реквестивів. Коли мовець ігнорує постулати ввічливості [6], використовуються ін'юнктиви.

Наша розвідка має на меті скласифікувати мовленнєві акти, які використовуються у персонажному мовленні жінок сучасної американської прози, та визначити вплив гендеру як соціально-статусної характеристики на мовлення жінок [1, с. 89–91]. Для аналізу обрано роман американської письменниці Мері Хіггінз Кларк *Stillwatch* [5]. Той факт, що роман написаний жінкою, дозволяє нам стверджувати, що вона моделює персонажне мовлення жінок спираючись на власний досвід спілкування та уявлення про те, як реалізують спонукання у мовленні американські жінки [2, с. 83-84; 4, с. 189]. У жіночому персонажному мовленні виокремлюємо низку прямих та непрямих мовленнєвих актів, які реалізують спонукання.

До першої групи мовленнєвих актів, що реалізують спонукання, відносимо ін'юнктиви, що є категоричними мовленнєвими актами та порушують принцип

ввічливості. Останні реалізуються незалежно від різниці у соціальному статусі співбесідників. Так, молода жінка-журналіст використовує ін'юнктив у звертанні до тітки, яку довгий час вважала матір'ю: *'Forget about me and get ready for your cruise'* [5, с. 6], і до старшої за віком жінки, у якій збирається взяти інтерв'ю: *'Just talk about Abigail as you remember her'* [5, с. 60]. Прямий ін'юнктив може супроводжуватись додатковими поясненнями, які мають на меті знизити та виправдати його категоричність: *'You are making a name for yourself in television – don't risk it by raking up the past!'* [5, с. 6] або продемонструвати його вимушений характер: *'Go ahead, if you insist, but don't say we didn't warn you'* [5, с. 6].

Друга група мовленнєвих актів об'єднує реквестиви. До прикладу, реквестив у формі наказового речення з маркером ввічливості *please* реалізується у мовленні літньої жінки, яку хвилює безпека її молодшої приятельки: *'Pat, please, don't stay here'* [5, с. 208]. Реквестив у формі питального речення вживає молода дівчина, звертаючись до батька: *'Daddy, will you please stop scowling?'* [5, с. 182]

Непрямі мовленнєві акти відносимо до третьої групи. У наступному прикладі квеситив використано для спонукання персонажа погодитися на запис під час інтерв'ю: *'Do you mind if I record you?'* she asked [5, с. 60]. Як непрямий мовленнєвий акт спонукання використано констатив: *'Pat, it's wrong to go back there.'* [5, с. 6]

Отже, у персонажному мовленні жінок сучасної американської прози використано три групи засобів для реалізації спонукання: ін'юнктиви, реквестиви та непрямі мовленнєві акти (квеситиви та констативи), що свідчить про те, що персонажі жінки обирають мовленнєві акти в залежності від власної мети та для демонстрації різного ступеню впливу на слухача.

Подальшою перспективою розвідки є вивчення використання мовленнєвих актів, які реалізують спонукання, у мовленні персонажів-чоловіків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борисенко Н. Д. Стратегія спонукання у гендерно маркованому дискурсі персонажів сучасної англійської драми. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2007. Вип. 33. С. 89–91.

2. Борисенко Н. Д. Обіцянка в персонажному дискурсі британської драми. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. Вип. 51. С. 83–89.
3. Мясоєдова С. В. Структурно-семантичні та прагматичні особливості непрямих директивів (на матеріалі новел Вільяма Сомерсета Моема). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2016. No 25, том 2. С. 84–87.
4. Нера Н. Я. Мовленнєвий акт поради у чНПМ vs жНПМ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2015. No 14. С. 189–191.
5. Clark M. H. *Stillwatch*. New York : A Dell Book, 1988. 356 p.
6. Leech G. *Principles of Pragmatics*. L., N.Y. : Longman Linguistic Library, 2016. 264 p.